

MEĐUNARODNI SUD ZA KRIVIČNO GONJENJE OSOBA
ODGOVORNIH ZA TEŠKA KRŠENJA MEĐUNARODNOG PRAVA
POČINJENA NA TERITORIJU BIVŠE JUGOSLAVIJE OD 1991.

IZJAVA SVJEDOKA

PODACI O SVJEDOKU:

Prezime: Thornberry

Ime: Cedric Henry Reid Ime oca: William

Spol: muški

Datum rođenja: 22. lipnja 1936. Mjesto rođenja: Belfast, Irska

Nacionalnost: druga Vjeroispovijest: druga

Jezik/jezici koje govori: engleski, francuski

Jezik/jezici koje piše (ako se razlikuju od navedenih):

Jezici korišteni u toku razgovora: engleski

Trenutno zanimanje: konzultant Prijašnje: djelatnik UN-a, bivši savjetnik
glavnog tajnika

Datum(i) razgovora: 9.-13. svibnja 1999.

Razgovor(e) vodili: istražitelj Egil Jacobsen Prevodilac: nema

Imena svih osoba prisutnih tokom razgovora: Cedric Thornberry, Egil Jacobsen i
pravnik Jens Petter Odberg

Potpis: /potpisano/

IZJAVA SVJEDOKA

Osobni podaci

Zovem se Cedric Thornberry. Rođen sam u Belfastu, Irska, 22. lipnja 1936. Trenutno radim kao međunarodni konzultant.

U Ujedinjene narode sam došao 1978. Ja sam odvjetnik. Uzeli su me, jer sam poznavao ljudska prava s pravnog aspekta i poznavao sam Namibiju. Direktno sam sudjelovao u devet ili deset mirovnih operacija, a pored toga sam sudjelovao u planiranju nekoliko drugih mirovnih operacija. Bio sam zamjenik posebnog izaslanika glavnog tajnika i viši savjetnik Mirovnih snaga UN-a na Cipru (UNFICYP), a zatim viši savjetnik za Srednji istok, kada sam uglavnom radio u Beirutu i Jeruzalemu. Oko otprilike pet godina bio sam direktor Administracije i uprave UN-a, pa direktor Planiranja i operacija, i direktor Ureda posebnog izaslanika pri UNTAG-u u Namibiji.

Funkcije načelnika civilnih poslova u Zaštitnim snagama UN-a (UNPROFOR).

Godine 1992. imenovan sam na mjesto koje je kasnije nazvano načelnik civilnih poslova Zaštitnih snaga UN-a u bivšoj Jugoslaviji. Uloga tog položaja mijenjala se s vremenom i uvjetima. Primjerice, uloga načelnika civilnih poslova u vrijeme dok je general Nambiar bio zapovjednik snaga, prilično se razlikovala od uloge u vrijeme gospodina Akashija.

Kad je utemeljen UNPROFOR, po prvi puta je u mirovnim misijama primijenjen koncept civilnih poslova. Ranije mirovne operacije UN-a većinom su imale višeg savjetnika, drugog po redu najvišeg časnika misije, ali bez previše izvršnih funkcija. Tada su mirovne operacije bile prilično jednostavne, najčešće se mirovne snage raspoređivalo između sukobljenih strana. Poslije UNTAG-a u Namibiji, način organiziranja mirovnih operacija postao je sasvim drugačiji i počeo se koristiti termin civilni poslovi.

Civilna policija organizirana je pod civilnim poslovima. Zadaće civilnih poslova u bivšoj Jugoslaviji izložene su u izvješću generalnog tajnika otprilike u veljači 1992.

Glavna zadaća civilnih poslova bila je okupiti strane u Hrvatskoj, da bi se stabiliziralo stanje i smanjilo napetosti. Civilni poslovi stvoreni su kao podrška širem djelovanju konferencije Europske unije koja je kasnije izrasla u Međunarodnu konferenciju o bivšoj Jugoslaviji – ICFY. Probleme u Hrvatskoj trebalo je sagledati u širem kontekstu. Goulding i ja bili smo skeptični glede razlikovanja između mirovnih i mirotvornih operacija za koju se ICFY zauzimao. Nisam vjerovao da će funkcionirati.

Victor Andreev bio je prvi koordinator civilnih poslova – CAC Sektora jug. Jeannie Peterson bila je CAC Sektora jug od siječnja 1993.

Četiri sektora u Hrvatskoj, Zaštićena područja UN-a (UNPA), bila su različita. Razlikovala se njihova društvena struktura, povijesno nasljeđe itd. Zadaća svih koordinatora civilnih poslova uključivala je održavanje veze s lokalnim vlastima na

hrvatskoj strani i na strani Republike Srpske Krajine. Koordinator civilnih poslova Sektora jug predstavljao je glavnu međunarodnu vezu sa krajiškim Srbima.

Vojna strana UNPROFOR-a imala je časnike u rangu stožernog brigadira koji su postavljeni za vojne zapovjednike u svakom od sektora – zapovjednici sektora. Trebali su usko surađivati s koordinatorima civilnih poslova, s time da je svaki imao zasebne funkcije i nijedan nije bio nadređen onom drugom.

Na početku nisam imao više od oko jedanaest ljudi koji su radili u civilnim poslovima u čitavoj bivšoj Jugoslaviji. Bilo je nemoguće ispuniti zacrtane zadaće s tako malo osoblja. Sve do početka 1994., kad sam bio na odlasku iz misije, mi nismo imali dovoljno ljudi, ukupno oko 100 namještenika.

I srpska i hrvatska strana učinile su najviše što su mogle, da bi stekle prednost nad onom drugom stranom. Do kraja 1992. misija se našla u teškoćama, jer niti jedna od dviju strana nije pokazala fleksibilnost za bilo kakav pokušaj dogovora, primjerice priključenje struje u nekom mjestu. Niti jedna od strana nije bila spremna na kompromis, čak niti za vrlo jednostavne stvari, obje strane pripremale su se za rat – u kojeg su se ubrzo i upustile.

Tijekom prve godine bio sam u vrlo dobrim odnosima s obje strane. Više od jednog sata razgovarao sam s Miloševićem o situaciji u Krajini itd., bio sam u dobrim odnosima i s dužnosnicima Republike Srpske Krajine. Upoznao sam članove jugoslavenske kraljevske obitelji, gospodina Jovanovića (ministra vanjskih poslova) i ostale političke vođe, kao što je Arkan. Naši odnosi s Hrvatima bili su odlični sve do izbora u kolovozu 1992. Tada je Milan Ramljak, zamjenik premijera, otišao u Beč kao veleposlanik Hrvatske. Mi smo se vrlo dobro slagali. Situacija se pogoršala nakon kolovoza 1992., dok su u prve tri četvrtine 1992. hrvatske vlasti i UNPROFOR ostvarivali dobar odnos i suradnju.

Struktura Glavnog sjedišta UNPROFOR-a.

Dok sam bio tamo, područje UNPROFOR-ove misije geografski se širilo. Izvorni mandat bio je uglavnom za Hrvatsku. Struktura na početku bila je s glavnim sjedištem u Sarajevu. Zbog sukoba koji su izbili u BiH u travnju 1992., glavno sjedište je kasnije preseljeno u Beograd, a u kolovozu iste godine preseljeno je u Zagreb. Postojala su i četiri glavna sjedišta u sektorima koja su pokrivala područja najžešćih sukoba od 1990. do 1992. U Beogradu je postojao ured za vezu. Struktura UNPROFOR-a sadržavala je tri vrste aktivnosti: vojne, civilne poslove i administraciju.

Do imenovanja Thorvalda Stoltenberga za posebnog izaslanika glavnog tajnika (SRSG) u svibnju 1993., načelnik misije bio je general zbora. Zapovjedna skupina UNPROFOR-a mnogo je putovala po područjima pod mandatom i prije nego što je započelo širenje mandata.

Organizacijske nejasnoće u UNPROFOR-u nisu zapravo počele prije rujna 1992., kada je Vijeće sigurnosti izdalo nove upute za misiju u Bosni. Problem je izbio zbog raspoređivanja tih novih dvije do tri tisuće vojnika, do čega je došlo zbog suradnje UN-a i NATO-a.

Zapad je odbio platiti dopunska sredstva za te vojnike, dok je glavni tajnik Boutros Boutros-Ghali odbio da takve troškove plaća UN. Prvih šest mjeseci zapovjedništva u Bosni, nedostajalo je administrativne i političke podrške, kao i nadzora. Ti vojnici mogli su biti pod plavo-bijelom zastavom, ali oni nisu bili u potpunosti pod kontrolom UN-a.

Do proljeća 1993., kada je Satish Nambiar, prvi šef misije i zapovjednik snaga dao ostavku, organizacija je počela biti operativna. Dolazak Thorvalda Stoltenberga, posebnog izaslanika glavnog tajnika, i organizacijske promjene uvedene kao rezultat toga, kao i dolazak zapovjednika snaga, generala Jeana Cota, nakon Larsa Erika Wahlgrena, imale su za posljedicu promjene u organizaciji koje po mojem mišljenju nisu bile u potpunosti korisne.

Stoltenbergov zamjenik Vegleik Eide i general Cot nisu se dobro slagali. Bilo je komplicirano nalaziti se između njih dvojice, pokušavati održati dobre odnose s obojicom i nositi se sa situacijom. New York očito nije mogao puno pomoći u toj situaciji.

Gospodin Stoltenberg i njegovi zamjenici – od kojih su izgleda svi bili iste nacionalnosti - preuzeli su funkcije koje su prije držali drugi pripadnici vodstva UNPROFOR-a. Poslije dolaska gospodina Stoltenberga zavladała je zabuna i zbog funkcija u UNPROFOR-u.

Ponekad sam izvješćivao gospodina Stoltenberga u Ženevi ili Vigleika Eidea, gore na zadnjem katu, bez poznavanja situacije u Zagrebu, kao i Jeana Cota, kojeg sam još uvijek smatrao svojim šefom. Gospodin Eide vodio je poslove u ime Stoltenberga, ali Cot ga nije prihvaćao. Da je situacija bila normalna, ja bih izvještavao samo posebnog izaslanika glavnog tajnika, a on bi na temelju mojih nacрта izvješća podnosio izvješće dalje u New York.

U svojstvu predstavnika na Međunarodnoj konferenciji o bivšoj Jugoslaviji, Stoltenberg je ili osobno sudjelovao ili bi ga predstavljali jedan od njegovih zamjenika, Kai Eide ili Knut Vollebaek. Oni su počeli zadirati u operativnu ulogu UNPROFOR-a, tako da je nastala dodatna zbrka u zaduženjima i ja sam u srpnju i kolovozu 1993. zatražio premještaj iz misije, premda sam vjerovao da smo mnogo toga mogli učiniti. Tada sam po prvi puta u mojoj karijeri u UN-u zatražio premještaj. Za mene je bilo bolno gledati kako misija, koju se vodilo prilično profesionalno, gubi na snazi pred našim očima. Naravno, obje strane počele su koristiti tu situaciju.

Dok je Stoltenberg bio na funkciji posebnog izaslanika glavnog tajnika, u glavnom sjedištu UNPROFOR-a održavala su se najčešće dva dnevna sastanka. Jedan jutarnji sastanak za gospodina Stoltenberga, kad je on bio tamo. Tome bi prisustvovalo desetak ljudi po izboru gospodina Stoltenberga. Nezgodna stvar bila je u tome da se

taj sastanak održavao istovremeno ka i dnevni sastanak zapovjednika snaga, koji je bio od većeg značaja. Usprkos savjetima, gospodin Stoltenberg je odlučio da se njegov sastanak održava u isto vrijeme kada i vojni sastanak. Nastajala je zabuna kad su ljudi morali odlučiti na koji sastanak će otići.

Ta dva sastanka nisu bila ujednačena, informacije koje se davalo na jednom, nisu bile poznate na onom drugom. Vojni sastanak nije bio forum za razgovor, nego se na njemu izričito podnosilo izvješće zapovjedniku snaga, koji bi smjesta donosio potrebne odluke. Sastanci gospodina Stoltenberga često su uključivali diskusije koje bi potrajale i do jednog sata, po svojem stilu bili su od jednake vrijednosti za organizaciju.

Ako su s terena dolazile presudne informacije, bilo od vojske ili od civilnih poslova, njih bi se prosljedilo i obradilo. Prije gospodina Stoltenberga, general Nambiar i ja bismo se po svoj prilici posavjetovali i na licu mjesta donijeli odluku bez konzultacija s drugima. Ako su okolnosti to zahtijevale, obično smo radili unutar 'zapovjedne skupine' u čijim raspravama i odlukama su sudjelovala trojica ili četvorica generala i ja osobno. To bismo napravili vrlo neformalno. Ako brzina nije bila od važnosti, mi bismo možda stvar odgodili i izložili na kasnijem sastanku.

Nakon dolaska gospodina Stoltenberga sve se promijenilo. Ako je dužnosnik koji je sastavio dokument trebao savjet, odlazio bi gospodinu Stoltenbergu. U njegovoj odsutnosti, budući da je gospodin Stoltenberg u zagrebačkom uredu provodio samo 10 posto vremena, otišao bi gospodinu Eideu. O svim operativnim pitanjima ja sam se konzultirao s Jeanom Cotom. Prije nego što bih bilo što učinio, posavjetovao bih se s Cottom.

Sastanci s hrvatskim vlastima.

Na strani hrvatskih vlasti održao sam mnogo sastanaka s predsjednikom Tudmanom. Odlazio sam s generalom Nambiarom, nikada nisam išao sam. Ponekad bismo sa sobom povel i druge ljude iz UNPROFOR-a. S hrvatske strane je uz gospodina Tudmana obično bio gospodin Ramljak, zamjenik premijera.

Tudman je bio sklon dovodenju "nogometne ekipe". Ipak, bilo je nekoliko prilika u kojima smo razgovore željeli voditi u ograničenom sastavu, na tim sastancima obično smo bili nas četvorica.

Kad bi on doveo druge, onda su to bili ministri i viši vladini dužnosnici. Oni nisu nužno govorili na sastancima.

Mi smo ga uvijek unaprijed obavijestili o čemu želimo s njime razgovarati, tako da je mogao pozvati odgovarajuće ljude. Nikada nisam bio sasvim siguran kako da gledam na predsjednika Tudmana. On je bio čovjek s brojnim ulogama i funkcijama. Između ostaloga bio je i strateg.

Siguran sam da se snažno oslanjao na Gojka Šuška, tadašnjeg ministra obrane. Gospodin Šušak bio je često prisutan. Gospodin Tudman bio je aktivan i dinamičan čovjek. Bio je vođa koji se svačim bavio. Činilo se da on odlučuje o svim važnim

stvarima. Neki ministar ne bi bio sklon učiniti išta bez odobrenja predsjednika Tuđmana. Tuđman je delegirao zadaće, ali su ljudi koji su dobili zadaće bili potpuno svjesni koliko su ograničeni u svojim ovlastima.

S obzirom na sastanke sa hrvatskim vlastima na kojima sam u to vrijeme sudjelovao, ne mogu reći da su govorili nešto što bi ukazivalo na događaje do kojih je kasnije došlo tijekom 1995. Osobno nisam mogao vjerovati da bi moglo doći do nečeg takvog, do potpunog protjerivanja Srba iz Hrvatske. Još uvijek se pitam je li taj odlazak sviju uslijedio samo zbog akcija hrvatske vlade ili su bile umiješane i vlade u Beogradu i u Republici Srpskoj Krajini.

Tijekom 1992. i 1993., nisam stekao dojam da bi se hrvatske vlasti svakako htjele riješiti svih Srba u Hrvatskoj. Ipak, oni su se sigurno željeli riješiti nekih problematičnih Srba.

Sjećam se jednog razgovora o tome koliko hrvatskih policajaca će ostati na miljevačkom platou. General Nambiar i ja, otišli smo porazgovarati o tom pitanju s gospodinom Tuđmanom, jer nam je policija lagala. Predsjednik je na tom sastanku donio odluku, ali nisam stekao dojam da je bio upućen u tu policijsku stvar. Postoje predsjednici koji su jako zainteresirani za pitanja policije i kriminala i oni predsjednici koji su živo zainteresirani za vojna pitanja. Nije mi se činilo da su gospodina Tuđmana zanimala policijske stvari. Njega su izuzetno zanimala vojna i obavještajna pitanja.

General Nambiar i ja smo u nekoliko prilika pratili gospodina Vancea i gospodina Owena na njihovim sastancima s gospodinom Tuđmanom.

U početku smo general Nambiar i ja pretežno vodili misiju, jer smo se vrlo dobro slagali i sporazumjeli smo se o gotovo svim pitanjima.

Sastao sam se i sa hrvatskim ministrom obrane, gospodinom Šuškom, kao i sa zapovjednikom hrvatskog Glavnog stožera, generalom Tusom /kao u izvorniku /. General Tus bio je i pjesnik.

General Bobetko bio je drugačija vrsta osobe. General Tus nestao mi je iz sjećanja krajem 1992. kada se pojavio general Bobetko. Obojica su bili Tuđmanovi ljudi, ali kao da su predstavljali različite sustave. Činilo nam se da je nastupila promjena u stavu poslije izbora u kolovozu 1992.

S generalom Bobetkom sastao sam se u nekoliko prigoda, ali ne sjećam ga se previše osim da je bio mali hvalisavac, crvenoga lica koji je iznosio laži.

Do rujna 1992. sastajao sam se i s gospodinom Milasom koji je od prof. Ramljaka preuzeo ulogu veze sa UNPROFOR-om. On je bio civilni političar.

Kasnije sam vezano za Zajedničku komisiju susreo gospodina Degoriciju i gospodina Novalisko /kao u izvorniku/. Degoricija je predsjedavao Zajedničkoj komisiji sa hrvatske strane. Bio je visoko pozicionirana osoba i vjerujem da je ranije bio ministar.

On je bio političar i činilo se da je zadužen za nižu razinu pregovora s Republikom Srpskom Krajinom.

Frustriralo je to što se na lokalnoj razini, s gospodinom Bjegovićem sa srpske strane, i s gospodinom Degoricijom sa hrvatske strane, moglo vodito vrlo plodonosne pojedinačne razgovore, i osjećati da oni žele posegnuti za rješenjem. Ali, obojicu su ograničavali ekstremisti na obje strane, koji su željeli rat. To je frustriralo i zamaralo.

U ljeto 1993., sastao sam se s bivšim hrvatskim šefom obavještajne službe. Smatrao je da su Hrvati zauzeli nepotrebno tvrd stav. Po njemu su Srbi u Republici Srpskoj Krajini bili u škripcu, smatrao je kako za budućnost Hrvatske ne bi bilo dobro da Hrvati uđu tamo i izvrše pokolj. U drugoj polovini 1993. često sam se s njime viđao.

Zajednička komisija Hrvata i Srba započela je sa sastancima u srpnju 1992. i nastavila je sve dok nisam ukinuo sastanke u studenom 1992. Održali smo osam sastanaka sa hrvatskom i srpskom stranom iz Republike Srpske Krajine, te s Europskom unijom i UNPROFOR-om. Gotovo svi ovi sastanci održani su na Maslenici. Zapisnici s tih sastanaka i popisi prisutnih mogu se naći u kodiranim porukama koje smo mi slali u New York.

Sve ukupno trebalo bi biti 25 svezaka kodiranih poruka i neke od njih mogle bi biti vrlo zanimljive.

Sastanci s predstavnicima Srba iz Republike Srpske Krajine

Sastao sam se sa svima na strani Srba iz Republike Srpske Krajine, s Hadžićem, Martićem, Bjegovićem, Španevićem, dvojicom Novakovića i ostalima. Nikad se nisam sastao s Babićem. Jeannie Peterson sastala se s njime nekoliko puta. Martića se smatralo Miloševićevim čovjekom. Nastojao sam izbjeći sastanke sa svima na strani Republike Srpske Krajine, osim sa premijerom Bjegovićem, osobom za razgovor sa mnom.

General Novaković bio je general koji je izgleda vodio vojsku Republike Srpske Krajine za čitavu Krajinu, jer se pojavljivao u sva četiri sektora. On je bio isključivo čovjek vojske i nije bio spreman razgovarati o političkim pitanjima. Činilo se da on donosi odluke. Izgledao nam je prilično pozitivno. Izledao je kao pametan čovjek, premda je s vremena na vrijeme prema UN-u bio prilično oštar.

Pukovnik Novaković uvijek je bio "na raspolaganju", očito čovjek vojne obavještajne službe. Jeannie Peterson i Viktor imali su s njime više kontakta.

Izgledalo je da ljudi u Kninu gaje duboku nevjericu prema Miloševiću.

Nekoliko puta sam kontaktirao i s Arkanom. To je bilo na početku. Pretpostavljam da je htio vidjeti kako izgledamo baš kao i svi ostali u to vrijeme.

Operacija Maslenički most.

Rat na Maslenici 1993. nije se smio dogoditi i UNPROFOR je to mogao spriječiti. Most je bio vitalan za Hrvatsku iz vojnog i ekonomskog aspekta. Srbi su to znali. Godine 1992. imao sam zadaću okupiti obje strane. Krajem 1992. konačno mi je uspjelo nagovoriti Srbe da ponešto ublaže svoje zahtjeve i srpske stavove sam prenio Vanceu da ih on prenese Hrvatima, budući da sam se spremio na odmor. Kad sam se vratio, činilo se da Hrvati više nisu zainteresirani za razgovore i na kraju su u siječnju 1993. izvršili napad.

Nakon operacije, Tudman je rekao: «Gospodin Vance i gospodin Owen su rekli, samo naprijed».

Izlazili su na vidjelo problemi koji mogu nastati između mirovne i mirotvorne misije.

Maslenička operacija vođena je u Hrvatskoj sa samog vrha. Šušak je očito vodio operaciju Maslenički most. Tudman nam je u stvari rekao: «Ja sam je odobrio».

Ja sam se slagao s hrvatskim nastojanjima da svoju zemlju održe na okupu i ponovno uspostave prometne veze, ali napad je bio uzaludan. Što su oni u stvari mogli time dobiti?

Operacija Medački džep

Dana 9. rujna 1993., kada je počeo napad na Medački džep, još uvijek sam bio zauzet preuzimanjem nove dužnosti u Mostaru, tako da prvih nekoliko dana nisam baš bio osobno angažiran oko medačkog džepa. Toga dana bio sam zauzet s još četiri ili pet drugih važnih stvari. Jeannie Peterson, koordinatorica civilnih poslova Sektora jug, bila je angažirana oko napada na Medak i nekoliko puta se javila telefonom, da bi me izvijestila.

Koliko se sjećam, prvo sam pomislio da je napad na medački džep izvršen kao dio operacija kojima se kod Bihaća želi presjeći Sektor sjever i Sektor jug na dvoje.

Kasnije me o događajima u Medku izvijestio i pukovnik Maisonneuve, koji je rekao: «događaju se strašne stvari i mi ulazimo». Bio sam odlučan u tome da, ukoliko su stvari toliko loše kao što su izvijestili Kanadani, o njima treba u potpunosti izvijestiti, te da ih treba dokumentirati za kasnije djelovanje. Čini se da je ono što se dogodilo u Medku bilo neobično krvavo. Htio sam da tamo istovremeno odu istražiteljski tim i UN-ovi vojnici. O tome sam razgovarao s Jeannie Peterson. Ona je zajedno s Kanadanima sve dogovorila, no bila je u stalnom kontaktu sa mnom.

Dana 10. rujna, Peterson je imala sastanke s vlastima Republike Srpske Krajine zbog ultimatumima kojim su htjeli istjerati hrvatske vojnike iz sela koja su Hrvati zauzeli u medačkom džepu, ili će Republika Srpska Krajina napasti vojne ciljeve u Republici Hrvatskoj.

Dana 12. rujna - nakon sinoćnjih iznenadnih nekontroliranih postupaka širom Sektora sjever i jug, s više od 6000 udara iz teškog topništva ili minobacača samo u Sektoru jug, stanje se pomalo smiruje, ali u blizini Karlovca bilo je puno raketiranja. Granatiralo se u oba sektora i s obje strane.

Zapovjednik snaga general Cot i viši vojni promatrač Bo Pellnas, sastali su se toga dana s generalom Bobetkom u Zagrebu. Hrvati su rekli da su objavili jednostrani prekid vatre. Mi nismo vidjeli ništa što bi na to ukazivalo. Zatim smo mi odlučili Srbima i Hrvatima poslati isti tekst o prekidu vatre, koji je uključivao povlačenje vojske i postavljanje snaga UN-a. Zatražili smo odgovor do 10:00 sati sljedećeg dana, kada smo preko glavnog tajnika htjeli izvijestiti Vijeće sigurnosti.

Cot i ja smo znali da se odvijaju diplomatske aktivnosti, ali tada još nismo bili u potpunosti upoznati s time.

Dana 13. rujna, Hrvati su nam odgovorili da oni ne prihvaćaju prijedlog, ali da bi ga prihvatili ako UNPROFOR preuzme potpunu kontrolu nad područjima koja su oni zauzeli. Srbi također nisu prihvatili jedan od uvjeta našeg prijedloga, ali danas se ne mogu sjetiti koji.

Pellnas i Peterson su otišli u Knin na sastanke sa Srbima kako bi dobili njihov pristanak na prijedlog.

Vollebaek i ja sastali smo se s ruskim, francuskim i njemačkim veleposlanikom. Posavjetovali smo se s njima o mogućoj mjeri Vijeća sigurnosti. Oni su se složili da bi Vijeće sigurnosti nešto trebalo učiniti, kako bi se izvršio pritisak na strane, posebno na Hrvate.

Veleposlanici su nagađali ima li Tuđman svoju vojsku pod kontrolom ili ne. Tuđman je njemačkom veleposlaniku rekao, kako mu nije lako kontrolirati vojsku. Po prvi puta sam čuo takvu pretpostavku. Ne znam zašto bi Tuđman tako nešto rekao, on je znao ljude iznenaditi.

Dana 14. rujna, smirile su se borbe u oba sektora. Peterson je otišla na područje Medka. Ona i Pellnas razgovarali su sa Srbima u Kninu i oni su bili spremni ne vraćati svoju vojsku u medački džep. Kanadski bataljun bio je spreman za ulazak sljedećeg jutra. S Hrvatima se stekao dojam da nisu zainteresirani za sporazum nego za gubljenje vremena.

Opet te noći, 14. rujna, zatražili smo podršku Vijeća sigurnosti, jer prethodnog dana nije učinjeno ništa usprkos našem zahtjevu.

15. rujna bio je zanimljiv dan vezano za prekid vatre. Vojni dio UNPROFOR-a oštro je nastupio, igrajući na stavljanje političkog pritiska na Hrvate. Srbi su se složili s našim ulaskom i mi smo se suočili s Hrvatima koji su potpisali dogovor tog istog dana. Tako da smo mi pomakli bliže Kanadane i Francuze, ali se hrvatske snage nisu pomakle. Napredovanje su zaustavili Hrvati, čak su odbili slijetanje helikoptera našeg zapovjednika operacija u Gospić, kad je stigao tamo na razgovore, a i naši Vojni promatrači UN-a nisu se mogli izvući iz svojeg hotela. Hrvati su se morali izmjestiti iz medačkog džepa do 19:00 sati, ali 15. nije došlo ni do kakvih pokreta hrvatskih snaga.

Tih dana dobivali smo prilično uznemirujuća izvješća od Kanadana, javili su o nastavljaju pucnjave i paleži - i oni su htjeli ući, dobili smo uznemirujuća izvješća i iz Knina, o dolasku izbjeglica - mi smo intervjuirali neke svjedoke. Misija se sve više i više okretala pitanju ljudskih prava, posredstvom Jeannie Peterson takve informacije dolazile su do mene iz svih tih izvora.

Razgovarao sam o procjenama s Petersonovom, koja je vrlo dobro obavljala svoj posao.

Dnevni užas toga dana bio je pokolj 35 Hrvata u selu kraj Prozora u Bosni i Hercegovini.

Dana 16. rujna, Hrvati su se počeli povlačiti iz medačkog džepa, ali s velikim zakašnjenjem. Činilo se da pale i dižu u zrak sve u džepu, a ne da samo saniraju kako smo isprva mislili da će raditi. Svi smo vjerovali da je u Medku došlo do nekontroliranih postupaka. Vjerovali smo da će Hrvati, kad se povuku, prikriti dokaze koliko god budu mogli. Na primjer, vjerovali smo da nećemo naći leševe konja u štalama, a pogotovo ne ljudska tijela. Međutim nismo očekivali da će Hrvati iskoristiti tu priliku za provođenje široko shvaćene politike spaljene zemlje, uništavajući sve u džepu.

Dana 17. rujna, hrvatsko povlačenje je dovršeno i Cot je postigao ono što nitko drugi dotad nije mogao postići, t.j. povlačenje Hrvata s područja koja su zauzeli. On je to učinio tako da je sve vrijeme potiskivao snage zauzevši srpske položaje i zatim napredovao prema hrvatskima. UNPROFOR je čitavo vrijeme pregovarao načine za kretanje unaprijed i održavao je maksimalnu razinu diplomatskog pritiska. Bila je to opasna operacija za UN-ove snage i uspješno je provedena.

Mi smo sve vrijeme razgovarali s veleposlanicima, da bismo održavali razinu pritiska.

Pitao sam se tada kakav efekt će operacija u Medku imati za unutrašnju politiku u Hrvatskoj. Mislim da smo se svi složili oko toga da se taj događaj zbog unutrašnje politike. Međutim, imao je i povratno djelovanje: teškim granatiranjem Srbi su poslali jasnu poruku što bi se moglo dogoditi hrvatskim gradovima i avionima ako pokušaju ponovno. Međunarodna zajednica poslala je usporednu poruku, premda prilično bezglasno.

Nakon hrvatskih napada na medački džep bilo je teško zamisliti da će krajiški Srbi mirno prihvatiti ideju asimilacije u Hrvatsku. Nisam mogao zamisliti da bi njihove vode mogle biti pripravne učiniti bilo što drugo osim pripremiti se za pružanje otpora pripojenju Hrvatskoj i za rat. Nisam mogao zamisliti niti kako bi pregovori o prekidu vatre, jednom kad se nastave, mogli biti bez sasvim izmijenjenog programa rada.

Nisam sudjelovao u predaji srpskih tijela od strane Hrvata u Korenici. Predaja tijela nije obično bila zadaća civilnih poslova. Iz mog ranijeg iskustva predaju tijela obično je organizirao Međunarodni odbor Crvenog križa u suradnji s vojskom.

Dana 18. rujna, iz Medka je stizalo puno ružnih priča o tome što su Hrvati napravili. Većinom od naših ljudi. Te noći je zapovjednik snaga želio to ublažiti, ali ja sam inzistirao da izjava za medije iskreno iznese na što smo tamo nailazili.

Dana 1. listopada, pregledao sam drugi nacrt izvješća Petersonove o Medku. I tekst i fotografije bili su užasavajući. Jeannie Peterson bila je odgovorna za sastavljanje UNPROFOR-ovog izvješća o Medačkom džepu, kojeg sam 5. rujna uputio Stoltenbergu, a on ga je osobno ponio u Ženevu. Htio sam da izvješće bude temeljito, s primjerenim i dostupnim stručnim mišljenjima.

Dana 5. listopada, osobno sam otišao vidjeti medački džep. Ništa što sam pročitao nije me u stvari pripremio za takav prizor. Gotovo sve bilo je uništeno, sravnjeno sa zemljom, očito namjerno. Nikada nisam tako nešto vidio, pa niti sada, premda sam služio na mnogim ratištima kao što su Mostar, Sarajevo, Bejrut, Mogadishu, Bagdad i uništeni gradovi u Angoli itd.

Iste večeri Thorvald Stoltenberg je odobrio plan da se UNPROFOR-ovo izvješće pošalje Mazowieckom i Komisiji za ratne zločine, a rekao je i da ga je poslao u New York, glavnom tajniku, Annanu i drugima.

Dana 6. listopada, konačno smo objavili izjavu za medije. Mi smo je dovršili i izbrusili, a zatim je zaustavili na jedan dan, do četvrtka u 11:00 sati po lokalnom vremenu. U stvari, nekima je greškom predana, ali je zatražen povrat, jer još nismo ništa rekli New Yorku.

Što se tiče dokumenta u posebnom prilogu označenog brojem 41 - šifrirana poruka glavnom tajniku od Stoltenberga, 6. listopada 1993., glede Izvješća o operaciji u Medku: tu poruku sam očito ja sastavio. Stoltenberg je htio da se u poruku unese kako smo Cot i ja podržali izvješće, što je bilo neobično za takvu poruku.

Poruka navodi da primjerak izvješća šaljemo Šušku, koji ga je čini se već imao kad smo se tog istog dana sastali s Tuđmanom.

Mislim da je Stoltenberg vlastoručno odnio u Ženevu UNPROFOR-ovo izvješće, zajedno s dodacima. Pretpostavljam da su dostavljeni Posebnom izjavitelju UN-a za bivšu Jugoslaviju, Mazowieckom i preko Međunarodne konferencije za bivšu Jugoslaviju su valjda dostavljeni Komisiji eksperata za ratne zločine UN-a. Pretpostavljam da su fotografije priložene originalu, ali to ne bih sa sigurnošću znao.

Istoga dana pozvao me Stoltenberg da pročitam Rezoluciju 871 Vijeća sigurnosti zbog sastanka kojeg je za 18:00 sati sazvao predsjednik Tuđman. Kako da na to odgovorimo? Imali smo sastanak u 15:30 sa Stoltenbergom, razgovarali smo o raznim temama i o planiranju.

Sastanak s Tuđmanom bio je prilično sumoran, ali bio je zanimljiv na neki negativan način. On je htio znati kako ćemo implementirati Rezoluciju 871 Vijeća sigurnosti. Stoltenberg je rekao: «mi je proučavamo, to su Božje riječi», i rekao je da ćemo se i mi ponovno obratiti Vijeću sigurnosti i zatražiti više sredstava, jer sasvim sigurno nemamo dovoljno da bismo obavili posao. Bilo je puno zastoja u komunikaciji

tijekom sastanka, bez entuzijazma s naše strane, bez velikih obećanja, ničeg osim značajnih stanki.

Na kraju sastanka Stoltenberg je Tuđmanu rekao za UNPROFOR-ovo izvješće o operaciji u medačkom džepu i zatražio je da se po tom pitanju djeluje. Tuđman je rekao da je Šušku već rekao da to istraži.

Nisam upoznat ni sa kakvim ishodom te istrage.

7. listopada: U vezi dokumenta u posebnom prilogu - faks od Thornberryja, dana 7. listopada 1993. s pismom od 6. listopada za gospodina Gojka Šuška, hrvatskog ministra obrane, od generala Cota i s UNPROFOR-ovim izvješćem o medačkoj operaciji:

Na faksu nije moj potpis, radi se o otisku pečata kojeg je u te svrhe ovlašteno koristio moj ured. Danas se ne sjećam da sam to poslao, međutim, vjerojatno me Cot zamolio da sastavim popratno pismo. Mislim da pismo koje sam sastavio nije bilo sastavljeno u mojem uredu nego u Cotovom uredu na drugoj strani hodnika. Ne mislim da ga je sastavio moj ured, jer ja ne bih dopustio da se šalje s pogreškama kao što su «Zagreb/Republika Hrvatska» u istom redu. Iz nekog razloga je prva stranica faksa sastavljena u mojem uredu, ali je potpis radije stavljen pečatom nego da mi se donosi na vlastoručni potpis. Toga dana sam od ranog jutra bio na sastancima. Mogao ga je sastaviti Cotov ili Stoltenbergov ured. Izgleda da je moja sekretarica Perla Cunha (pc) natipkala faks. Nije bilo neobično da se pisma Hrvatima faksiraju s takvom prvom stranicom.

Nema niti tračka sumnje da su hrvatske vlasti i Šušak zaprimili UNPROFOR-ovo izvješće.

Za vrijeme mog sastanka s Tuđmanom, 6. listopada, bilo je jasno da ga već imaju i Tuđman i Šušak, tako da im je očito bilo poslano.

Pismo od 6. listopada na kojem je naslovna stranica od 7. listopada, možda je bilo poslano službeno, kao što je gore već spomenuto u šifriranoj Stoltenbergovoj poruci od 6. listopada. Pored službenog slanja, mi smo im vjerojatno predali primjerke ranije što smo običavali činiti s takvim pismima. To je bio oblik osnovne diplomatske pristojnosti prema Vladi s kojom smo surađivali.

74

Prijevida 03053496
Original:engleski

POTVRDA SVJEDOKA

Izjava mi je glasno pročitana na engleskom jeziku i sadrži sve što sam rekao po svojem znanju i sjećanju. Izjavu sam dao dobrovoljno i svjestan sam da se ona može upotrijebiti u sudskom postupku pred Međunarodnim sudom za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog prava počinjena na teritoriju bivše Jugoslavije od 1991., kao i da mogu biti pozvan da javno svjedočim pred Sudom.

Potpis: /potpisano/

Datum: 13. svibnja 1999.